

ТРИЗНЕВИК REVUE HEBDOMADAIRE **TRIDENT**
UKRAINIENNE

Число 40 (640) Рік вид. XIV. 2 жовтня 1938 р. Ціна 2 фр. Ріх 2 fr.

Париж, неділя, 2 жовтня 1938 року.

Зустріч у Мюнхені А. Гітлера, Е. Далад'є, Б. Мусоліні і Н. Чемберлена — подія епохального значіння. На чому б не скінчилися наради голів правительств Англії, Німеччини, Італії і Франції, самий факт їх має величезну вагу, вкладаючи початок одновленню концерту європейських держав, які за спільним столом сходяться, щоб знайти вихід із гострих конфліктів сучасності, а разом з тим намітити й головні лінії реорганізації внутрішніх і міжнародніх взаємовідносин у Європі на майбутнє.

Єсть в мюнхенському з'їзді один момент, що заслуговує на нашу особливу увагу, а саме—одсутність там Москви. Зміцнюючи тим самим уже можливість порозуміння, факт цей свідчить, що в самому складі концерту зайшли, проти м.ч.у.лого, й не виключені на далі зміни, а може й доповнення його.

Разом з тим, перед цим високим заходом, на якому важиться доля Європи, саме життя поставило у нас її велич національну проблему, що в її доцільному і справедливому вирішенні заінтересовані не самі лише учасники нарад, а й інші держави й ті народи, що власної держави сьогодні не мають або що їх державні території окуповано чужою збройною силою.

Це пояснює той великий інтерес, який виявляє до цих подій високої історичної ваги все українське громадянство, бо тей чи розвиток їх багато важить для долі й недолі нашої Отчизни.

Д І Я Л Ь Н О С Т И У Р Я Д У У К Р А І Н С Ь К О І П А Р О Д Н Ь О І Р Е С П У Б Л І К И

Пан Вячеслав Прокопович, голова легального уряду України, вислав правительству в інших держав меморіал, в якому вияснює роллю України в справі стабілізації й реорганізації європейського життя й зазначає наші на це погляди. Меморіал разом з супровідними листами подано як великим державам, що їх представники присутні в Мюнхені, так і тим, що участі в цих нарадах не беруть.

У К Р А І Н С Ь К Е П И Т А Н Н Я П Е Р Е Д Ш И Р О К И М С В І Т О М

В останній своїй промові минулого понеділка німецький рейхсканцлер Адольф Гітлер, у зв'язку з сучасною стадією чесько-німецької кризи згадав і про українське населення Підкарпаття. Ось, за німецькими газетами, відповідні уступи з тієї промови:

«Отак чехи анексували Словаччину. Та тому, що ця держава видавалася не життєдатною, взято ще, не довго думаючи, три з половиною мільйони німців, всупереч їхньому праву на самоозначення (Гацьба!). Але що й того не вистачало, то приєднали ще по-над мільйон мад'ярів, далі додали карпато-русинів, і врешті ще кілька сот тисяч поляків...

«Коли я тут промовляю оце до вас, то, розуміється, я відчуваю долю всіх поневолених, відчуваю долю словаків, поляків мад'ярів, українців, — та само собою, я виступаю речником моїх німців» (Слава!)

Це співчуття до долі наших закарпатських земляків з боку того, хто стоїть на чолі Німеччини, знаходить собі широкий одгук в українських серцях, а його вага, нехай тільки чисто моральна, ясна сама собою.

* * *

Телеграма про право Закарпатської України на самозначення, з якою звернувся п. В. Прокопович до панів голів урядів Англії, Італії, Німеччини й Франції перед Годесбертськими нарадами й яку було надруковано в попередньому числі «Гризуба», чинила собі широкий розголос. По-за багатьма чужими газетами, її подали, розповсюдили її тако-ж ввечері 22 вересня й німецьк-

« НЕ ВБИВАЙМО СВОЇХ МЕРТВИХ »

(«Lidové Noviny», 25. III. 1938).

«Вбиваємо своїх великих людей. Як тільки в часописах з'явиться некролог, з того часу існування кожного з них вирішено. Дозволяємо собі дикунську розкіш — кидати їх до криниці.

Не сміємо гніватися на англійців, що дивляться на все, що починається десь в Середній Європі й тягнеться далі на Схід, як на некультурні країни. Поводимось справді так некультурно з нашим вчорашнім минулим. Культуру сучасності не можна міряти числом залізобетонних будов та автострад, кількістю виданих книг і перекладів, числом театрів і сінематографів. Культура сучасності нації міряється єдине тим, скільки великих мужів нації в ній далі живе, скільки їх думок і слів стало майном сучасного покоління нації.

Величезну моральну силу й народню самосвідомість Англії зрозуміємо тільки тоді, коли приймемо під увагу факт, що п'ять останніх століть англійської історії для англійців є живою сучасністю. В часописах, у справозданнях про актуальну ситуацію вживається цитат з праць англійських державних мужів, що жили перед двома століттями. Коли обмірковується відношення до якоїсь проблеми, наводять, як керівний принцип, аналогії з доби перед сотнею, двома років. У великих рефератах, що друкують англійські часописи щодня про книги, мистецтво, літературу, містяться широкі витяги з біографій та історичних студій, які для англійського читача є актуальністю. В критиці англійського роману знайдете посилки на прізвища з шістнадцятого чи вісімнадцятого століття, які все ще є живими. А в т о р и з н о в і з н о в

*) Ця стаття чеського автора (Otto Rádl, London) була знайдена на столі славн. пам. академіка проф. Степана Смалъ-Стоцького. Він її читав кілька разів, підкреслив червоним олівцем місця, що здавались йому найцікавішими та важливими (ці місця ми підкреслили в перекладі) і залишив у себе на столі, ніби-то бажаючи звернути увагу українського громадянства на можливість звернення запитів автора статті і до нас, українців, бо-ж те, що писав автор статті відносно своїх земляків-чехів, може бути *mutatis mutandis* пристосовано і до нас. Цю пересторогу славної пам'яті великого нашого патріота, громадського діяча і вченого, академіка Степана Смалъ-Стоцького вважали ми за потрібне подати в перекладі до відома нашого громадянства.

Заголовок статті в оригіналі такий: «Porpavujete své mrtvé» — буквальный переклад: «Караємо на горло своїх мертвих». Я відступив од букви оригіналу й подав заголовок так: «Не вбиваймо своїх мертвих», бо ця думка як раз є основною ідеєю статті.

ртаються до постатей давніх доб і їх книги все знаходять тисячі читачів.

Порівняйте з цим, в кого з читачів наших (чеських) часописів викличе конкретну уяву прізвища Яна Благослава, Криштофа Гаранта, Гайки, Данієля, Адама, Карла Жеротіна або Симона Ломницького? Скільки знайшлося б у нас людей серед найвищої верстви читачів якогось тижневика високого рівня, які на бажання могли б зацитувати або пересказати думки Коменського, Добровського, Юнгмана? Назвіть мені редактора, коли не щоденника то хоч культурного тижневика чи місячника, який би зважився у нас подати, як цікаву повину, подробиці про Кристяна з Прахатиць, про Вавринця з Бжезова, про Мікулаша Коначова. Скажіть мені, хто з наших письменників, подорожуючи до Риму, візьме з собою подорожника, скажемо, Вацлава Коранди, хто в Голандії, у Франції, в Англії чи в Португалії пройде по слідах пана Льва з Рожмиталу, хто їде до Палестини, як наступник Мартина Кабатника або Мартина Бакаляра, хто на літньому відпочинку на Середземному морі згадає, що тут через Венецію, Родос і Кіпр їхав чотириста років тому пан Ян Гасіштенський з Лобковичь і під час подорожі писав свого подорожника?

А це все в Англії — звичайна річ. Це — та щаслива країна, де великі мужі не вмирають, а те, що вони написали, живе вічно в народі, в книгах, в часописах, на місцях і в містах. Минулого тижня один міністр цитував чотири вірша з Шекспіра для характеристики сучасної політичної ситуації. А чи цитував у нас будь хто з офіційних політиків Неруда? Що-дня маєте в часописах відомості й статті про якусь корчму чи хату, де того або того дня спинався Дікенс, Байрон, Мільтон, Невтон, Свіфт, Шеридан чи Гольдшмід. То все однак є звичайною річчю у культурного народа. З численних книжок і статтів довідаєтесь, де проживав фіктивний герой якогось роману Вальтер Скота, Беррі, Гельсворті, Байрона, Фільдінга, Стевенсона, навіть, коли хочете, герой детективки Агати Христі чи Дороти Соїсерс, Ван Дена чи Честерсона. Так само, як і автори, вічно живуть в тій здоровій країні й персонажі їх творів.

Не сміємо гнватися на англійців, які при багатстві їхньої сучасности, красу якої творять стільки минулих і разом з тим вічно живих століть, дивляться на наші країни, як на місця якихось скороспілих багатіїв, що з'явилися вчора чи сьогодні. Не можемо від них жадати, щоб сторінки великих подій нашої історії були для них живими, коли для нас саміх ця історія є лише мертвою часткою музеїв та історичних підручників

Отто Радл
(Переклав А. Н.)

ЗАМІСЦЬ СТАТТІ

Дорогий Пане Іване,

Ви в своїх листах багато разів торкалися діяльності групи Українських Націоналістів і завжди оцінювали її негативно в розумінні загальної користі для національної нашої справи. В цьому оціненні ви не є самотні. І ви мусіли це самі помітити: після Роттердамської трагедії величезна частина української преси поставилася дуже суворо до групи Українських Націоналістів і викриває у їхньому внутрішньому житті багато такого, що не йде на плюс їхній організації.

І мене, і вас, як тако-ж усіх українців вражає оте розходження між їхньою ідеологією і їхніми чинами, між їхніми проклятованими урочистими засадами і конкретними методами, між тим, що вони декларують, і тим, що вони роблять. Ото-ж тому не торкатимуся їхньої ідеології, хоч цікавився процесом її вироблення з самого їхнього початку і дуже уважно ставився до їхнього росту. Одначе ясно, що, не дивлючися на те, що вони взяли, так би мовити, патент на виключне представництво українського націоналізму і цього цупко тримаються, — ідеологія українського націоналізму не ними видумана і вироблення цієї ідеології не ними кінчиться. Одно тільки можна сказати, що вони все-ж заграли підсобну роль у появі справжнього українського націоналізму.

І вас, і мене, очевидно, більше цікавить питання інше, а власне: яке місце вони мають у загальному фронті української творчої думки, яку роль вони заграли у тій загальній сумі зусиль української думки, яка в своєму розвитку сьогодні вже має надзвичайний поступ? Інакше кажучи, нас можуть інтересувати Українські Націоналісти з погляду загально і широко-українського і чи цінності, ними створені, можуть бути рушійними у дальшому розвитку того, що сьогодні вже прийнято називати — українським єством.

Не тільки ви самі торкалися в листуванні питання Українських Націоналістів, тому і вибіраю цю форму такого загального листа, в якому хочу зачепити, хоч би коротко, де-які характерні риси їхньої чинності і з того зробити певні висновки.

Найперше, повстає питання: звідки і як повстали Українські Націоналісти? Як народилися вони? Що хотіли вони дати своїм народженням?

Як вам відомо, повстали вони на еміграції і повстали з негачії всього того, що на той час існувало серед українського загалу. Вони повстали проти партійництва, проти тих течій ідеологічних, що ще тоді існували на еміграції (соціалістичних та демократичних чи гетьманських партій), проти закордонної політики Правительства УНР, потім і проти самого Правительства, врешті проти

всього того, що мало дотичність до катастрофи листопаду 1920 року.

Але маючи в своїй духовості, як базу, принцип неґації, вони так цим принципом перейнялися, що знеґували мимоволі не тільки те, що належало б і треба було б неґувати, але й те, що заборонено неґувати тому, хто має претензію називати себе патріотом. В цьому неґаційному гоні не зауважили вони, що старт дозволеної неґації вже минув і що далі їхня неґація вже не має творчого характеру, а лише вже руйнуючий.

Знеґувавши принцип авторитету влади Уряду УНР, який для кожного українця-державника являється непорушним, бо є то традиція, цінність кров'ю Вождя Нації Симона Петлюри освяченою, — хотіли створити свій провід, який хоч правда і створили, але надати йому загально-національний характер не спромоглися.

Знеґувавши закордонну політику Уряду УНР в стосунку до Польщі, вони розмінялися у дрібничкових нюансах політиканства в різних державах різних континентів, декларуючи лише засаду «соборности і самостійности», як конкретні гасла. Але зовсім вони не турбувалися про те, щоб своїй-же масі дати вяснення, якими-ж шляхами треба йти, щоб ту «соборність і самостійність» вибороти. А коли взяти на увагу, що вони натискали в першу чергу на «соборність» (це мусіли і ви на провінції помітити), то зрозуміло, що дати відповіді на ці питання вони не могли і досі не дали, обмежуючися лише загальниками та деклараціями без глибшого змісту. Коли-ж на них все-ж натискали, «дайте-ж відповідь», то вони вимагали лише «довір'я й послуху» своєму проводі. І в результаті залишилася фактична неґація існуючих політичних шляхів українства.

Знеґувавши ідеологічні наставлення української думки, що в 1917 році підняла прапор боротьби за Українську Державу і які, ці наставлення, в силу життєвих вимог і способів боротьби, втратили самі свою ідеологічну вартість, вони хотіли створити свої наставлення. Однак не створили, бо ідеологія національна не твориться в спосіб перекладу на українську мову чужинецьких течій повоєнної Європи, хоч і як майстерно ці течії були б «українізованими». І у витворенні своєї ідеології вони не зауважують цілком, що українська дійсність, як у 1917 році, так і в 19...-му році (коли знову повстане наша Нація до самостійного життя) знову повернеться до форм організації, яка їй істотна, яка їй одповідатиме і яка не залежить від того, що будуть їй приносити з чужини (візьмім, наприклад, хоч би прокламоване ними спедикатне організування нації про професіях, яке несеться, як щось нове й незнане, в той час, коли оті всілякі «Селянські Спільни», кооперативні організації, як «Центросоюзи» то-що з доби 1917 року є як раз тим, що вони хочуть створити). Отже знеґувавши одне, не помічають, що вертаються до знеґованого.

Знегувавши методи чинності українських груп протягом часу боротьби за визволення, вони-ж у своїй чинності допускають-ся методів, куди більше недопустимих, ніж оті угруповання, а особливо виявили до українських груп стільки ворожості, не толерантності й зневаги (що не вкладається в розуміння націоналізму), що їх не виявила жадна минула з нашої боротьби українська група.

Звідти, з тої-ж засади духового їхнього наставлення, того самого негаторства, виходить і спеціальне виховання їхніх мас у ненависті й зневазі всіх і всього, що не з ними. Звідти з їхньої психики і виходить ота просто часами незрозуміла злобність до тих, що одчують себе українцями, але не йдуть в їхньому руслі. Звідти і ота зарозумілість в стосунку до українців, старших од них віком і досвідом, і навіть, сказав би до тих, хто походить з Великої України. За це виховання вони беруть на себе велику відповідальність, бо результати такого виховання їхнього ще довго будуть відбиватися на українській дійсності і на стосунках українців між собою. Вони цього не розуміють сьогодні, зрозуміють вони це пізніше (як зрозуміли вже багато своїх похибок тактичних), але тоді їхня-ж зброя (нетолерантність і зневага своїх-ж українців) обернеться проти них самих. Пожнуть вони те, що самі сіяли.

Цілком має рацію п. Юрій Косач, який у своєму докладі про «Духові течії сучасного українства» назвав течію Українських Націоналістів «негаторською». Бо справді, народившись з негачії тогочасної української дійсності, вийшовши з негачії тодішнього стану української думки, вони не спромоглися ні на що інше, як на негаторську чинність, яку продовжують і досі.

Лише цим фактом і можна пояснити той дивний феномен, що вони самі себе одштовхують від решти українського єства. Вони самі не мають, і своїм підлеглим забороняють, всякий контакт з українськими групами і людьми, що може й поділяють їхню ідеологію і які є, по часу давности, може старшими націоналістами, але які не годяться з їхньою тактикою. Тим то і пояснюється той факт, що їхні люди з маси мають в голові готові, людьми з їхнього проводу приготовані, дешеві демагогічні формули для означення і оцінки подій, що стаються і сталися без їхньої участі, або людей, які не є з ними. Справді, лише цим можна пояснити той дивний (як не сказати більше!) факт, що який небудь українець, що свідомість свою національну лише на еміграції здобув і іменує себе сьогодні стопроцентним «націоналістом», дозволяє собі називати лицаря Залізного Хреста, бувшого вояка Армії УНР, людину, що зазнала всіх розкошів збройної боротьби 1917-1921 рр., доповнивши їх чотирьохлітнім сидінням в таборі, звичайним словом—«політофіл». Ясно, що такий «націоналіст» не тільки не розуміє, що він цим ображає честь українського вояцтва, але не одчуває, що таким відношенням він викликає до себе заслужену оцінку, як людини, що не розуміє, що говорить і що творить.

Наслідком свого негативного наставлення Українські Націоналісти виключили себе з українського загалу й уперто самі того виключення дотримуються. Всі спроби якось втягнути їх в загально-український обіг (влаштування спільних свят, спільне підтримання таких загально-культурних справ, як школи то-що, врешті звичайні людські побачення для розмов на питання, що їх викликає розвиток творчої української думки) не дали жадних результатів. І це — зрозуміло. Коли вони доторкнуться того, що живе і діє по-за стінами їхніх келій, того, що твориться не ними, то само собою зрозуміло, що вони розчиняться в українській ріднині і згублять свою окремішність, яку, як видається, вони цінять понад усе. Вони, можливо, відчувають цю небезпеку, бо, ставши хоч на хвилину на ґрунт творчий, мусять увійти в контакт з живим українським тілом, і раз увійшовши в цей контакт, згублять свою удільну вагу і будуть змушені піти у фарватері загального курсу розвитку української думки, яка живе своїм життям, од їхніх бажань і настирливих зусиль незалежним.

Це характеристичне для них негаторство кидає їх в їхній діяльності в різні сторони, часом навіть і непередбачені, і надає їхній діяльності характер *о п о р т у н и з м а*, ставить їхні організації по світу розкидані в залежність від місцевих обставин і часу. Вони боряться, як декларують, на смерть проти комуністів і в той час толерують «кур'єрів» з Великої України, які безперечно без відома й дозволу ГПУ виїхати закордон ніяк не можуть. Вони підтримують у Франції емісарів Ватикану і разом з тим в пресі примушені виступати проти Ватикану з приводу подій на Холмщині. Вони нищать зусилля організацій (які не з ними) в напрямі тверення хорів, театрів, шкіл, взагалі культурно-громадського життя, і просять їм допомогти, коли це *в о н и* роблять. Вони на своїх скрижалях понанисували про святую пошану української давнини, а самі її зневажають (далі спинюся над питанням українського герба та прапора). Ще так недавно вони ганьбили ім'я і пам'ять Вождя Нації Симона Петлюри, а сьогодні вже влаштовують на його пам'ять академії.

Декларують про потребу високої моралі, чистоту методів, чемність і толерантність до свого рідного, а на практиці не тільки роблять протилежне, але й культивують протилежні засади.

Одно слово, декларують одне, а роблять інше.

Така їхня поведінка, що в основі має їхнє негаторське наставлення, виявляє брак того, що прийнято називати серйозною і продуманою роботою. Інакше кажучи, бракує їм продуманого плану своєї роботи і то продуманого *д о к і н ц я*. Організація, яка претендує на провід Нації і яка цю претенсію сьогодні вже виставляє, як імператив своєї *raison d'être*, повинна мати глибоко продумані свої чини і передбачати наслідки своїх чинів і діяльності. Їхній опортунізм і пристосування до обставин не пасують до їхніх ідеологічних засад, які вони проповідують.

І не тільки не пасують, але й надщерблюють їхні ідеологічні настановлення, наслідком чого мимоволі повстає питання, чи-ж справді вони йдуть до своїх ідеологічних цілей, і чи їхня ідеологія не являється лише тільки вивіскою, шильдом, за яким криється таке саме знане нам партійництво чи гуртківство, які вони на словах нищили і переслідували. Не буду входити в те, які тому причини: Бог їх знає, може їм бракує людей з широким обрієм думання, а може й справді їхня ідеологія є лише вивіскою. То не є важно. Важним є те, що виключивши себе з українського обігу, вони, само собою, не можуть впливати на українську дійсність, хоч якими гарними і привабливими не були б їхні гасла. І при таких обставинах, ясно, що від проводу Українських Націоналістів до проводу Української Нації аж надто далеко.

Правда, можна ще пояснити цей їхній опортунізм, брак певної лінії в роботі, таку діяльність «із сначками» хіба ще й тим, що ні люди, як серед нас, так і в самому проводі не відчувають і не мають відповідальності ні перед ким. Негаторське уявлення їхньої психики безперечно відкидає всякі елементи практичної відповідальності. А відповідати «перед Українською Нацією», «перед Українським Народом» або ще инакше, то голосні фрази, які не криють за собою нічого, крім слів.

Тепер торкнуся питання пошани їх до наших традицій і давнини, минулої і недавньої. Вже згадував я, що кожного вояка Армії УНР, який належить до складу Т-в чи Союзів б. Вояків Армії УНР, вони називають призирилим ім'ям — «полонофіл». В цьому трактуванні є вже зневага не тільки цього вояка, але тої всієї боротьби, яку виніс на плечах цей вояк, себ-то зневага цілого процесу, в якому брала участь вся Українська Нація. Так само і все їхнє відношення до організацій б. Вояків Армії УНР чи Союзів Емігрантів їхнє отою самою зневагою і призириством (тепер стриманими, а давніше не стриманими).

Але є гірше. Знане кожному українцеві, що гербом Української Держави є Тризуб. Цей герб законодавчим шляхом у 1917 році був прийнятий на Україні і взято на зразок його такий, який був на монетах Святого Володимира, славного князя Руси-України. Отже організація Українських Націоналістів, очевидно, не розуміючи глибокого змісту цього знаку — герба, витворює собі свій тризуб, який іменують «націоналістичним» і ставлять його поруч... з Володимировим. Для такого ставлення очевидно мало їхнього негаторства Володимирового Тризуба, потрібна ще й їхня «націоналістична» хоробрість (як не сказати инакше). Бо зневага Володимирового Тризуба, одвічного символу тягlosti Української Державности, є річчю непротистою перед українською історією і сучасністю і це без сумніву суперечить із змістом українського націоналізму. Але, здається, вони цього не розуміють. Опортуністичне настановлення їхньої психики («ми хочемо мати свій тризуб») заважає їм цінити справжнє своє і шанувати свої традиції.

Те саме з українським прапором. Під прапором Української Держави на протязі чотирьох років лилася, та ще й тепер льється українська кров. Але це, очевидно, для Українських Націоналістів не має ваги. Вони мають «свій» прапор, який вони називають «націоналістичним», в той час, як український прапор державний у них називається... «національним». Яка-ж різниця? В чому річ? Що це значить? Де-ж та повага до українського прапора, яка повинна бути в українського націоналіста? Знову тут виявляється їхнє нетаторство і несерйозність.

Те саме і з ними виробленою географічною термінологією. Як то кажуть — «нічого сумняшеся», вживають вони для означення Великої України термін СМЗ (що в перекладі на нашу православну мову значить «Східні Українські Землі»). Така термінологія вже цілком не зрозуміла. Ми вже не будемо говорити про пошану до Великої України, історія і значіння якої мусять бути цінними і багатоважливими навіть для українського «націоналіста», але звернім увагу на той факт, що вони привчають громадянство і молоде покоління до цієї назви, яка по суті річей є порожнім звуком. Коли мені доводилося ці й інші міркування висловлювати перед видатним членом їхньої організації, то я побачив, що ні та особа, ані очевидно й сама організація не розуміють, що робить і що чинить.

Можна було б, дорогий пане Іване, навести безліч отаких прикладів, які суперечать їхній претендованій ідеології. Але гадаю, що і цих міркувань та зауважень буде досить, щоб, глянувши з погляду загальної суми української духовости на течію Українських Націоналістів, уяснити їхню удільну вагу та їхнє значіння. І поруч з цим, вони присвоїли для своєї течії назву «українського націоналізму» і при кожній нагоді твердять, що лише вони є «націоналістами». Сила претенсії покриває у них силу внутрішнього змісту ідеології.

Одночасно повстає само собою питання: яка шкода, що така сила енергії, молодечої відданої праці і самопожертвоної широти — при такому наставленні психологічному і при таких яскравих протиріччях — марно пропадають і зводяться на нівець для загальної справи нашої, яка шкода, що ті, які звать себе «націоналістами» мають так мало любови (природньої, як здавалося б) щирої, християнської, до свого рідного — до своїх традицій, минулого, до свого середовища, до своєї к р о в и , — витрачаючи натомість стільки енергії й запалу на боротьбу з тим-же своїм рідним, із своїм середовищем.

Тому то, на жаль, і то підкреслюю, на жаль, вся робота їхня, що на наших очах перейшла вже протягом років, має характер зловивий, нетворчий, стерильний. І тому й організація їхня подібна до тої модерної жінки, що не хоче мати дітей і що в силу того має викривлену психику, життя і дійсності не потрібну. Зрозуміло, що та організація, яка не поклала в основи свої живо-

творчі об'єднуючі ідеї, засновані на українській моралі з тисячелітньою традицією, організація, яка не сполучилася своїми коріннями з широко-українською землею і її духом, така організація творити инакше, ніж вона творить, не може.

Будучина покаже, яку відповідальність і з якими незначними засобами вони взяли на себе. Бажаючи бути відокремленими від більшості українства, вони цього досягли. І треба залишити їх відокремленими з огляду на національну гігієну. Нехай заводять усе «своє» (герби, прапори, Сузи і Зузи). Колись вони самі побачать, що доконують «націоналістичне» (хвала Богові, що не «національне») характері. І тоді вже попадуть до «історії».

Отакі мої думки про цю течію, яка стільки шумовиння творить. І тому зрозумієте, що крім жалю за їхні чини у мене до них жадних претензій нема. Навіть не збираюся і полемізувати. Бо то як дитяча хвороба корь, на яку треба перехворіти і яка тим небезпечніша, чим у пізнішому віці трапляється.

Микола Ковальський

З П Р Е С И

Чесько-німецький конфлікт, що поставив на порядок денний проблему національну, що-далі то більше виявляє її багатосторонність і призводить до певних висновків не лише що-до долі недержавних сьогодні націй, але й викликає де-які думки що й до майбутнього устрою — близького чи далекого — тих держав, які посідають національні меншості в своєму складі.

Пан Жорж Ван'єр, наприклад, в «Журналь де Женев» (число з 26 с. вересня), спиняючись в статті «Двадцять год тому» на кінці імперії Габсбургів, що її називали «мозаїкою держав», говорить:

«Цю «мозаїку» австрійську зруйнували на те, щоб створити інші. Богемія, що стала Чехословаччиною, до своїх трьох мільйонів німців долучила ще три мільйони словаків, тисячі угорців і поляків. Польща рахує чотири мільйони русинів і шістьсот тисяч німців. Румунія одержала Трансильванію, де на 100 чоловіка людности припадає 30 угорців і 10 німців. І так далі.

Дарма, що дані співробітника «Журналь де Женев» де-в-чому не відповідають дійсності, — він, наприклад, забув згадати про українців на Закарпатті і подав далеко менше, проти справжнього, число їх в Польщі, — це не позбавляє його міркування свого значіння:

«І проблеми, які теперішня доба ставить перед Чехословаччиною, повстануть завтра перед кожною з тих країн.

На наше глибоке переконання, тим державам, які мають у своєму складі українське населення, доведеться раніше чи пізніше переглянути ґрунтовно своє до нього ставлення і виробити — у взаємних інтересах — нормальний *modus vivendi*.

* * *

Ми не маємо звички заходити в полеміку з так званими українськими націоналістами. Далекі ми від тієї думки й зараз і нижче писаним маємо лише на увазі ствердити й підкреслити де-які факти останніх днів, не спиняючися довше над тими різницями в поглядах і праці, які нас глибоко з ними ділять і яким вони надають таку своєрідну, щоб не сказати більше, інтерпретацію.

Ми й «подонофіли», бо ми не вимагаємо одірвання від Речі Посполитої українських земель, що входять до її складу, маючи й послідовно в життя переводячи єдине гасло — «чолом проти півночі!»

Ми й «опортуністи», бо ми приймаємо, як факт, поділ української території по-між чужими державами, по-за межами ССРСР

Ми й не-«соборники», бо, виходячи з єдності українського народу, яко єдиного суцільного, поділеного політично, але національно нерозривного, робимо наголос на самостійності, змагаючися за відновлення української державности в Києві, над Дніпром.

А вони вдають, неначеб-то за ними й справді висока ідеальність, чиста принциповість, непримиренна безкомпромісовість.

Та, врешті, їхня ідеологія, як що така у них єсть, відома:

Все або нічого!

І от у органі «Проводу Українських Націоналістів», що виходить у Франції («Укр. Слово» з 25. ІХ), несподівано читаємо:

«За самостійність Закарпаття!

За цим сенсаційним заголовком довідуємося далі, що

«Провід Українських Націоналістів, як керівне й репрезентативне тіло українського націоналістичного руху, єдиного політичного фактора всеукраїнського характеру... спрямовує сьогодні свої зусилля в напрямку:

1. щоб Закарпаття дістало змогу національного самоозначення, і
2. щоб повстала незалежна Українська Закарпатська Держава, як зав'язок соборної української державности.

Не спинятимемося на самовпевненому твердженні, що аноніми з «Проводу» це, мовляв, «єдиний політичний фактор всеукраїнського характеру»: звичайна у них фразеологія, фанфаронада й самореклама, розрахована на занадто вже несвідомих земляків, що у них ймовірність далеко перевищує середню. Залишимо їм з того втішатися.

Цікавить нас инше. Як таке гасло — замість соборности са-
мостійність, — з погляду їхнього самовбійче, могло з'явитися
в органі «націоналістів», що для них соборність по-над усе, навіть
по-над здоровий розум?

Адже скільки чорнила, їді, злоти, лайок і наклепів було
вилито з їх боку саме на нас за нашу концепцію, що ставить само-
стійність в головах справи.

Адже, як на них, Українська Держава, за повстання якої
на суцільній українській території, окупованій Москвою, ми,
не складаючи ні на мить зброї, змагаємося, — не варта ні бороть-
би, ні зусиль, ні жертв, ні крові кращих синів нашого народу,
що на полі бою за неї життя віддали. Майбутня держава — од По-
лісся до Чорномор'я, од Дністрового гирла до Вороніжчини,
держава з 38.330.000 населення, що з них більше як три четверти-
ни українці, з її невичерпаними природними багатствами, з її мо-
рем — це не велика потуга великого народу, це, по їхньому,
«у ц а У к р а ї н а».

І раптом, ті-ж самі люде, що нам за нашу концепцію творен-
ня самостійної держави над Дніпром закидають мало не сім грі-
хів смертних, ті самі люде стають голосними речниками повстання
Української Держави на Закарпатті, з його 749.000 людности,
що з них лише 549.000 українців.

Де-ж їхня принципіальність, безкомпромісовість, де нарешті
логіка? Шкода й питати!

Що-ж це таке? Чи це просто дрібна спекуляція на інтересі
моменту політичних гешефтмахерів чи ознаки ґрунтовної зміни
ідеології, що Савлів на Павлів повертає?

Коли перше припущення справедливе, то нічого дивного не-
ма: вони залишилися тим, чим і були раніше.

Коли ж, проти сподіванки, ці заяви визначають принаймні
початок процесу перегляду свого світогляду й способів його пе-
реведення в життя, то ми можемо це наближення їхнє, може й
несвідоме, до наших позицій, реальних, стоячи на яких непохит-
но, ми раділи б з повстання власної державности української,
хоч би й на найменшому клаптикові території, заселеної нашим
народом, — лише привітати.

В кожному разі, нотуємо ці заяви наших «націоналістів» з не-
аби-яким внутрішнім задоволенням.

ЛІГА НАЦІЙ І ЕМІГРАЦІЯ

Нас повідомляють з Женеви, що комісія політичних питань Асамблеї Ліги Націй визначила на посаду високого комісара Ліги Націй для біженців, що має заступити місце з одного боку, — Офісу Нансена для біженців, а з другого, — Лондонського високого комісаріату для біженців, які походять з Німеччини (мандати тих установ кінчаються 31 грудня 1938 року), сера Герберта Емерсона, колишнього губернатора Пенджабу.

Ця зміна в організації юридичної опіки й матеріальної допомоги, що виявляла протягом років Ліга Націй через спеціально на те встановлені органи численним політичним емігрантам, а серед них і українцям, торкається й становища нашого. Докладніші відомості про неї маємо подати в одному з наступних чисел «Тризуба».

Друкується її незабаром має вийти в світ нова книжка :

С. ЧЕРЕПИН

ПІД ЗОЛОТОЮ КОРОГВОЮ

Сторінка з життя давнього Києва
— Скасування права магдебурського —

повість про славетне міщанство Богом хранима града Києва, про старосвітський побут його, про міське військо — реєстрову гвардію та цехову міліцію — і про те взагалі, як столиця наша не-нашою стала.

Ілюстрація — кінна постать «товариша Золотої Корогви», роботи артиста-малюра Л. Перфецького. Мапа давнього Києва.

Ціна — 40 центів америк. На пересилку додавати у Франції — 10 відс. вартости, за кордон — 20.

Замовляти в Українській Бібліотеці імені С. Петлюри: Bibliothèque Ukrainienne S. Petlura, 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris IX. France.

У Польщі — у представника «Тризуба» — п. І. Липовецького — I. Lypoweskyj, Wilcza 45, m. 3, Warszawa I.

БАТЬКІВСЬКИЙ КОМІТЕТ ПРИ УКРАЇНСЬКІЙ ДИТЯЧІЙ ШКОЛІ В ПАРИЖІ

повідомляє, що Українська Школа в Парижі розпочинає 1938-39 навчальний рік в четвер, 6 жовтня с. р. Батьків, що бажали б вислати до школи своїх дітей, просять заявити про те голові Батьківського Комітету п. Наглюкові - - M. Nagluk, 65, rue St.-Louis-en-l'Île, Paris 4, — або згосити дітей в помешканні школи — 248, rue St.-Jacques, Paris 5 - - в четвер, 6 жовтня, од год. 2 до 6 пополудні.

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Польщі

— Свято 950-літнього хрещення Русів в Ураївській Станиці Каліші. 28 серпня с. р. Українській Станиці в м. Каліші відбулося урочисте святкування 950-ої річниці хрещення України-Руси.

На честь свята на площі Станиці було вкопано з ініціативи управителя Станиці полк. Литвиненка високій на 10 метрів дерев'яний хрест, перед яким настоятель Станічної Церкви арх. Борис Якубовський відслужив молебень у супроводі станичного хору під орудою Терлецького Олександра. О годині 20-ій на театральній сцені відбулася академія. Академію відкрив голова управи Товариства Вояків Армії УНР ген. Куц промовою, в якій висвітлив значіння для Української Нації великої події хрещення України-Руси. Далі п. Кость-Костенко надхненними словами свого реферату обґрунтував позитивне значіння християнства для України історичними фактами та ілюстраціями. Станічна капела, що була зорганізована полк. Харитоненком, виконавши артистично два церковні концерти й декілька точок з національного програму, знаменно виправдала хист і підготовчу працю диригента п. Терлецького. Дитяча сцена «Під ювілейним хрестом», що була виконана учнями Станічної школи (Денко Маргарита, Денко Валентина, Харитоненко Олександра, Креср Богдан та інші), зворушила присутніх і здивувала талановитою грою артистів, які мали не більше 9-ти років. Академію закрав ген. Куц, зв'язуючи в своєму слові колишнє минуле з нашим майбутнім — непереможною силою нашої церкви та

державною волею Головного Отамана Андрія Лівницького. Згадку про Головного Отамана воїнство стрінуло громовим і ситузійстичним «Слава».

М. Сав

— З життя Українського Клубу у Варшаві. 11 вересня с. р. відбулися загальні збори членів Українського Клубу у Варшаві. Ця користна українська організація, що існує вже кількинадцять років у Варшаві та має досить широкі статутіві можливості для праці, на протязі останнього часу була нечинна. Загальні збори виявили волю відновити діяльність клубу і обрали нову Управу та Ревізійну Комісію. Д-р М. Ковалевський накреслив шляхи майбутньої праці клубу. Попередній Управі ухвалено абсолюторіум і подяку за працю. До складу нової Управи увійшли: д-р М. Ковалевський, інж. Д. Вовченко, ред. М. Куницький, полк. В. Діттель і п. Є. Новицький.

— З життя «Молодого Прометея». В «Молодому Прометей», — секції варшавського «Прометея», — відбувся 2. VI. 38 відчит прок. Гліба Лазаревського про становище в совітській Україні. Референт, давши перегляд українських повстань у совітах від початку червоної окупації по сьогоднішній день та з'ясувавши нестримний зріст української національної стихії, зостановився більше над подіями останніх років. В світлі останніх процесів, тривожних вісток московсько-більшевицької преси та відомостей, що їх вдається перемудлювати з совітських агентів західно-європейської преси, большевицька дійсність виглядає невесело. Полічено вже години, коли п'ятизвідна потвора видасть останній харкит і повстане велика Українська Держава та держави інших поневерених народів.

Т р и з у б

тижневик політики, культури, громадського життя та мистецтва, заснований р. 1925 Симоном Петлюрою, виходить в 1938 році по-старому з доповненим складом співробітників, новими видатними літературними силами

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ НА 1938 РІК

У Франції на рік — 80 фр., на півроку — 40 фр., на три місяці — 20 фр.
на один місяць — 10 фр.

	1 рік	½ року	3 місяці	1 міс.	Окр. чис.
ЧЕХОСЛОВАЧЧИНА	100 к. ч.	50 к. ч.	25 к. ч.	13 к. ч.	3,5 к. ч.
ПОЛЬЩА	22 зол.	11 зол.	5,5 зол.	2 зол.	0,60 зол.
РУМУНІЯ	550 леїв	300 леїв	150 леїв	50 леїв	25 леїв
НІМЕЧЧИНА	13 мар.	6,5 мар.	3,5 мар.	2,5 мар.	0,75 мар.
СПОЛ. ШТАТИ П. А	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
КАНАДА	3,5 дол.	2 дол.	1,5 дол.	0,75 дол.	0,15 дол.
БЕЛЬГІЯ	25 бельг.	13 бельг.	7 бельг.	2,25 бельг.	0,75 б.
БОЛГАРІЯ	250 лев	150 лев	60 лев	25 лев	6,50 лев
ЮГОСЛАВІЯ	140 дин.	70 дин.	35 дин.	12 дин.	3 дин.

В Парижі набувати в книгарні «Maison du Livre», 9, rue de l'Éperon, Paris 6.

З нагоди
950 - ліття
охрещення
Руси -
України
війшли

ЮВІЛЕЙНІ ПОШТОВІ МАРКИ У П Р

Ціна кожної 3 фр., за дві — 5 фр.

Набувати можна в Укр. Бібліотеці
ім. С. Петлюки в Парижі.

Редакція і адміністрація: 41, rue de La Tour d'Auvergne, Paris 9.
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.
Редагус — Комітет Адміністратор Іл. Косенко

Le Gérant: M-me Perdrizet